

УДК 37.091.279.7:159.947.5-057.874

DOI:<https://doi.org/10.54662/veresen.1.2026.01>**Олена Ліскович,**

ORCID iD 0000-0001-9523-8131

кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри теорії й методики
природничо-математичної освіти
та інформаційних технологій,
заслужений працівник освіти України
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна
olena.liskovych@toippro.mk.ua

Анастасія Кравченко,

ORCID iD 0000-0002-5052-5046

старший викладач кафедри теорії й методики
природничо-математичної освіти
та інформаційних технологій
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна
anastasiia.kravchenko@toippro.mk.ua

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ

У науково-методичній статті розкрито теоретичні засади та практичні підходи до формувального оцінювання як ефективного інструменту спонукання учнів до навчання. Розглянуто психологічні особливості мотивації учнів, її типи, методи реалізації. Окреслено відмінності між формувальним і підсумковим оцінюванням, акцентовано на його функціях у контексті вимог Нової української школи. Запропоновано критерії відбору інструментів формувального оцінювання, які є найбільш ефективними для мотивування учнів, наведено приклади їх використання в освітньому процесі предметів природничого циклу.

Ключові слова: зворотний зв'язок; інструменти; мотивація; навчальна активність; освітній процес; рефлексія; самооцінювання; формувальне оцінювання.

© Ліскович О. В., Кравченко А. М., 2026

Вступ. У сучасних умовах реформи освіти та впровадження компетентнісного підходу зростає потреба в мотивуванні учнів. Традиційні методи оцінювання, що зосереджено переважно на підсумковій перевірці знань, не завжди сприяють активному залученню учнів до процесу навчання та виробленню в них стійкого інтересу

до предмета. Формувальне оцінювання, що передбачає регулярний зворотний зв'язок і корекцію освітньої діяльності під час уроку, має потенціал для підвищення мотивації школярів. Це робить освітній процес більш прозорим і спрямованим на досягнення реальних результатів.

Способи отримання інформації про

навчальний поступ учнів педагога використовували й раніше, однак саме з запровадженням реформи «Нова українська школа» такий вид оцінювання затверджено в Законі України «Про загальну середню освіту», а далі докладно прописано в Методичних рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОНУ від 02.08.2024 № 1093). Проте спілкування з педагогами-практиками свідчить про наявність суперечностей між нормативними документами, що регламентують необхідність використання формуального оцінювання, і тим, що вчителі не повною мірою використовують його потенціал, надають перевагу виставленню поточних оцінок за 12-бальною шкалою. Цю ситуацію підсилює позиція батьків, яким зручніше подивитися в щоденнику певну цифру, аніж розпитати в дитини, чого конкретно вона навчилася на уроці, які нові знання та навички опанувала.

«Оцінювання для навчання» і «оцінювання як навчання» надзвичайно важливі складники освітнього процесу, бо дають дитині поштовх, показують, у якому напрямі потрібно рухатися, чому приділити більше уваги, а тому мають сприяти формуванню стійкої мотивації до здобуття нових знань. Це потребує глибшого дослідження цього питання, відбору ефективних інструментів його реалізації, вивчення та поширення перспективного досвіду педагогів-практиків.

Аналіз публікацій. Уперше поняття «формувальне та підсумкове оцінювання» використав Майкл Скрівен у роботі «The Methodology of Evaluation» (Michael Scriven, 1967). Учений визначив відмінності між ними, зазначивши, що саме формувальне оцінювання дозволить оцінити динаміку та напрям досягнення очікуваних результатів навчання.

Проблема впровадження цього виду оцінювання стала предметом наукових розвідок сучасних українських учених: О. І. Локшиної (висвітлення європейського досвіду оцінювання навчальних

досягнень); Г. В. Войтків, Л. В. Кабан, І. М. Ліщинського, О. В. Онопрієнко (визначення принципів, функцій та методів, впливу на розвиток особистості), А. В. Гривко, Л. С. Ващенко (поєднання можливостей традиційного поточного та формуального оцінювання), О. О. Бабкової, С. І. Полюги, К. В. Стадниченко (дослідження особливостей оцінювання під час онлайн-навчання), Н. В. Морзе, М. П. Вембер, М. А. Гладун (використання сучасних цифрових технологій для формуального оцінювання).

Вчені розглядають технологію формуального оцінювання на прикладах навчальних предметів: інформатики (Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П.), математики (Букалов Л. Л., Васильєва Д. В., Забранський В. Я., Михайленко Л. Ф.), біології (Ващенко Л. С.), хімії (Ямборак Р. С.), фізики (Засєкін Д. О.), географії (Ткачук Н. М., Мандрик І. П.).

Дослідниці О. Г. Ярошенко, Т. В. Коршевніук та Л. С. Ващенко проаналізували зазначений вид оцінювання в контексті предметів природничої освітньої галузі та готовність учителів до його застосування на практиці (Yaroshenko, O. G., Korshevniuk, T., Vashchenko, L., 2024). Розглядаючи передумови ефективного впровадження формуального оцінювання в базовій середній освіті М. Ф. Бирка, Г. В. Скрипська, Л. М. Качуровська зазначають, що вчителю належить дотримуватися низки принципів та виваженого відбору відповідного педагогічного інструментарію (Бирка М. Ф., Скрипська Г. В., Качуровська Л. М., 2023).

Аналіз наукових публікацій засвідчив, що проблема впровадження формуального оцінювання є актуальною, широко обговорюється в наукових публікаціях, які висвітлюють його сутність, функції, технологію застосування. Міністерство освіти і науки України надало орієнтовний перелік інструментів (Лист МОН України від 06 серпня 2021 року «Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу в першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної серед-

ньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Однак питання впливу результатів застосування цих інструментів на мотивацію школярів до навчання потребує подальшого дослідження.

Метою статті є визначення можливостей використання формульованого оцінювання як засобу стимулювання навчальної активності учнів.

Завдання:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до формульованого оцінювання та мотивації учнівства.
2. Розробити критерії відбору інструментів формульованого оцінювання, що сприятимуть підвищенню мотивації до навчання.
3. Навести приклади їх використання в освітньому процесі предметів природничого циклу.

Виклад основного матеріалу.

Досліджуючи тлумачення поняття про навчальну мотивацію в наукових дже-релах, А. О. Телецька констатує, що єдиної думки щодо сутності цього терміна досі немає. Його трактують як процес дії мотивів, що формується в процесі виховання, виражає спрямованість особистості активно засвоювати зміст освіти, визначає її діяльність. На думку вченої, навчальна мотивація є спонуканням учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння змісту освіти через різні методи, прийоми, засоби навчання (Телецька А. О., 2019).

Нині в нашій державі є суттєві проблеми з мотивацією учнів. Педагоги і батьки стверджують, що вони не бажають вчитися, усе важче знайти стимули, заохочення, а примус не дає потрібного результату. Нова українська школа передбачає побудову освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства, яку неможливо реалізувати без поваги, довіри, взаємодії, соціальної співпраці. З огляду на це питання мотивування учнів набуває ще більшого значення і є необхідною умовою для досягнення

результатів, визначених новим державним стандартом.

Мотивація до навчання формується під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Внутрішня зумовлена особистим інтересом учня до предмета, прагненням до саморозвитку та самовдосконалення, задоволенням від процесу пізнання, усвідомленням необхідності набутих знань і навичок. Вона є стійкою і забезпечує високу залученість школярів до навчання. Натомість зовнішня мотивація залежить від винагород у вигляді оцінок, похвали або інших заохочень із боку вчителів, батьків чи однокласників. Такі стимули можуть бути ефективними в короткостроковій перспективі, але не завжди підтримують пізнавальний інтерес упродовж тривалого часу.

Аналізуючи особливості мотивації до навчальної діяльності дослідниці Л. В. Маляр та З. М. Ваколя виокремлюють пізнавальні та соціальні мотиви. Останні передбачають орієнтацію на осмислення нових знань (широкі), опанування способів їх засвоєння (навчально-пізнавальні), опанування додаткових знань, самовдосконалення (самоосвіта). Соціальні мотиви пов'язують із прагненням заслужити схвалення, взаємодіяти з іншими людьми. Усе різноманіття форм і методів стимулювання та мотивації навчальної діяльності поєднуються в чотири блоки: емоційні (заохочення, ігрові методи, ситуація успіху), пізнавальні (опора на життєвий досвід, пізнавальний інтерес, проблемні ситуації, творчість, робота в групах і парах, проєкти), вольові (усвідомлення вимог, визначення завдань, самооцінка, корекція, рефлексія) та соціальні (бажання бути корисним суспільству, приклади для наслідування, взаємодопомога, рецензування (Маляр Л. В., Ваколя З. М., 2021).

Учені рекомендують проєктний метод, який ефективно впливає на розвиток пізнавальної активності учнів. Проте реалізація мотиваційного складника відбувається не лише засобами тих чи інших технологій, методів чи прийомів. Вагому роль у сучасних умовах відіграє оцінюван-

ня. Відомий український вчений-педагог В. О. Сухомлинський зазначає, що найголовніше заохочення і найсильніше покарання в педагогічній праці – оцінка. Це найгостріший інструмент, використання якого потребує значного вміння і культури, тому розглянемо сучасні підходи до реалізації цього процесу.

Відмінністю Нової української школи є унормування видів оцінювання, зокрема передбачено: поточне та формувальне, що використовуються для отримання зворотного зв'язку про особистісний розвиток учнів, навчальний поступ тощо; підсумкове, під час якого результати навчання здобувачів освіти співвідносяться з обов'язковими результатами, визначеними Державним стандартом і конкретизованими в модельних навчальних програмах.

Для осмислення проблеми формувального оцінювання, ефективності його запровадження важливими є дослідження європейського досвіду, зокрема представлені в роботах О. І. Локшиної, яка визначає його як інтерактивне оцінювання учнівського прогресу, що дає змогу вчителям визначати потреби учнів, адаптуючи процес навчання до їхніх потреб (Локшина О., 2009, с. 223–224). У контексті цього як педагогам, так і батькам важливо усвідомити, що є основним – кількість правильних відповідей учня чи його розуміння того, на якому він рівні зараз і що потрібно робити далі, бал у журналі чи планування наступного заняття з урахуванням отриманої інформації.

Формувальне оцінювання є невіддільним складником освітнього процесу, що має забезпечити постійний зворотний зв'язок між учнем і вчителем. На відміну від підсумкового оцінювання, яке фіксує рівень досягнутих знань та навичок учнів на певному етапі, формувальне оцінювання здійснюється впродовж усього освітнього процесу й передбачає своєчасну діагностику труднощів. Воно спрямоване не лише на встановлення факту наявності чи нестачі знань, а й на виявлення прогалин у розумінні навчального матеріалу, їх причин,

а також корекцію навчальної діяльності. Завдяки тому, що цей процес відбувається безпосередньо під час виконання завдань, учень має змогу своєчасно скорегувати свої дії та бачить власний прогрес у реальному часі.

У методичних рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти визначено такі функції оцінювання: формувальна, констатувальна, діагностувальна, коригувальна, орієнтувальна, мотиваційно-стимулювальна, розвивальна, прогностична, виховна (Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, 2024).

Сім із восьми функцій стосуються формувального оцінювання. Мотиваційно-стимулювальна безпосередньо передбачає активність школярів у здобуванні знань, однак для спонукання їх до продуктивної пізнавальної діяльності важливо мати інформацію про поточний стан, прогалини в знаннях, їх причини та способи усунення, спрогнозувати можливі зміни, оцінити досягнуті результати, бути наполегливим та відповідальним. Формувальне оцінювання за умови правильного застосування здатне забезпечити як зовнішні, так і внутрішні чинники мотивації до навчання, зміст яких є основою для розроблення критеріїв відбору його інструментів.

Для виконання цього завдання ми звернулися до наукових публікацій, у яких розглянуто нові підходи до оцінювання та їх роль у мотивуванні здобувачів освіти.

Аналізуючи інструменти формувального оцінювання, які найефективніше сприятимуть мотивації до навчання учнів 5–6 класів, А. О. Третякова пропонує розпочинати з тих, що поживляють процес навчання, далі переходити до різних видів парної та групової активності, а на кінець адаптаційного циклу навчання зробити акцент на самоаналітиці та рефлексії (Третякова А. О., 2023). Як результат – здобувачі освіти мають усвідомлювати свій

рівень знань і їх важливість для подальшої життєдіяльності.

Урахування вікових особливостей учнів, їхнього досвіду використання тих чи інших інструментів є необхідною умовою забезпечення ефективності процесу оцінювання, а також реалізації його мотиваційного складника. Тут доречною є співпраця вчителів, які викладають у певному класі, а також урахування наступності між адаптаційним та предметним циклами навчання.

Усе це є підготовкою до подальшого підсумкового оцінювання, зокрема державної підсумкової атестації. Як зазначають у своїй роботі Г. С. Погромська, Н. А. Махровська та Е. К. Рогожинська, запровадження її у формі ЗНО дасть змогу не лише моніторити зміни як природничо-математична підготовка школярів, а й підвищить увагу та інтерес до математики, підкреслить її важливість у житті людини (Погромська Г. С., Махровська Н. А., Рогожинська Е. К., 2021). Такий спосіб мотивування більшою мірою стосується зовнішніх чинників, що впливають на учнів.

У роботах І. В. Хутченка запропоновано широку інтеграцію сучасних цифрових технологій у процес формування оцінювання, проаналізовано їх використання для розміщення завдань, проведення тестування, інтерактивної взаємодії, візуалізації завдань, організації колективної роботи тощо. Використання ІКТ забезпечує умови для рефлексії та самоаналізу, що сприяє підвищенню мотивації до навчання, оскільки учні мають змогу спостерігати за власним прогресом, встановлювати конкретні цілі, стають більш самостійними, відповідальними та успішними (Хутченко І. В., 2024).

Сервіси типу Google Forms, LearningApps Socrative, платформи Kahoot!, Quizizz дають змогу збирати відповіді в режимі онлайн і миттєво аналізувати їх, платформи зберігають історію успішності кожного учня, що є зручною базою даних для індивідуальних рекомендацій, тому використання цифрових ресурсів у процесі формування оцінювання робить його

більш оперативним, зручним, інформативним і цікавим для учасників, однак воно має бути й доцільним, щоб за технічною складністю застосування не загубити мету, з якою все організовано.

Корисною в контексті нашого дослідження є робота Р. С. Ямборак, у якій представлено модель формування оцінювання, що базується на сучасних педагогічних підходах і спрямована на покращення навчальних досягнень учнів з хімії (Ямборак Р. С., 2025). Запропоновано інтеграцію інструментів формування оцінювання у викладання хімії, а саме: спостереження; запитання й дискусії; рефлексія учнів; використання рубрик і чек-листів; проєктна діяльність; тестування; формативні завдання. Розроблено модельний інструментарій, що поєднує чек-листи, рефлексивні сторінки в робочих зошитах, інформаційні листи досягнень учнів, систему двоетапного оцінювання здобутих знань, використання таблиць, і дає змогу вчителям, учням і батькам об'єктивно оцінювати, виявляти прогалини в знаннях, розробляти стратегії їх усунення. Обґрунтовано, що регулярний зворотний зв'язок між учителем, учнем і батьками підвищує якість навчання, допомагає учням усвідомити свої сильні сторони й зони розвитку, а тому мотивує до подальшого навчання.

Важливо зрозуміти, що зворотний зв'язок доречно надавати в доброзичливій формі, він має ґрунтуватися на ціннісних орієнтирах НУШ, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти, зокрема повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення до визначення мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості. Лише за таких умов він мотивуватиме, а не навпаки.

Аналіз публікацій з питань використання формування оцінювання як засобу мотивування школярів дає підстави визначити критерії відбору доцільних інструментів, що мають забезпечувати:

- пізнавальний інтерес, позитивні

- емоції та бажання долучатися до освітнього процесу;
- відповідність віковим та психологічним особливостям учнів;
- поетапність і наступність використання;
- зворотний зв'язок і рефлексію;
- діагностичну інформативність;
- доцільність використання цифрових ресурсів;
- розвиток автономності учнів;
- відповідність ціннісним орієнтирам НУШ;
- взаємодію між учителем, учнем і батьками, що сприяє прозорості оцінювання, підвищенню довіри та спільній підтримці навчального поступу дитини.

У методичних рекомендаціях МОН України подано Орієнтовний перелік та опис 46 інструментів формуального оцінювання (Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу в першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа», 2021).

До прийомів, що активізують та зацікавлюють учнів, можна віднести такі: «Відповідь хором», «Гра в кубик», «Газетний заголовок», «Хто швидше», «Спінер ідей», для організації роботи в парах чи групах доцільно використати «Візьми і передай», «Внутрішнє / зовнішнє коло», «Лідер за номером», «Подумай – запиши – обговори в парі – поділися», «Подумай – розкажи в парі». Для оперативного зворотного зв'язку доречними будуть «Картка на вихід», «Сигнали руками», «Трикутна призма (червоний, жовтий, зелений)», «Найзаплутаніший / найясніший момент», які дають швидко інформацію про рівень розуміння без оцінювального тиску. Рефлексію та самооцінювання, ключові моменти мотиваційного формуального оцінювання можна провести за допомогою прийомів «Запис у журнал», «Записні книжки учнів», «Самооцінювання», «Трихвилинна пауза». Уза-

гальнюємо та підбиваємо підсумки: «Одним реченням», «Одним словом», «Розповідь за хвилину», а для глибшого аналізу та забезпечення автономності застосовуємо «Аналіз портфолію», «Концептуальну карту», «Сортування слів», «Хрестики-нулики», що дає змогу диференціювати навчання та залучати учнів до вибору способу демонстрації результатів.

Конкретизуємо запропоновані інструменти в змісті навчання предметів природничого циклу. Для зацікавлення учнів, активізації пізнавальної діяльності доцільно надавати оригінальні назви завданням та вправам, які використовуються для отримання зворотного зв'язку. Так, самооцінювання можна реалізувати у вигляді вправи «Радар суперсили», яку доречно використати при оцінюванні першої групи результатів «Пізнання світу природи засобами наукового дослідження» (ПРО 1).

Намалюйте радар (рис. 1) та зазначте критерії кожної цифри. Наприклад:

1. Планування експерименту.
2. Робота з обладнанням.
3. Точність вимірювань.
4. Спостереження.

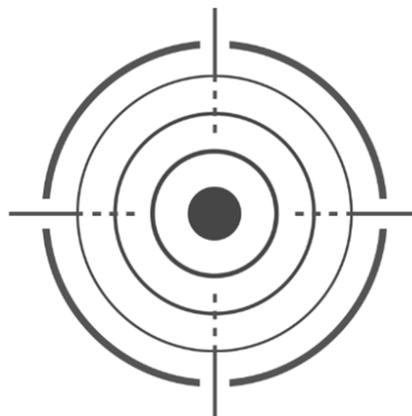

Рис. 1. Інструмент «Радар суперсили»

Учень позначає точки на осях (від 1 до 4) та з'єднує їх між собою. Це дає змогу візуалізувати свої сильні та слабкі сторони та вибудувати траєкторію розвитку. Орієнтовний перелік критеріїв для учнів під час проведення експерименту подано в таблиці 1.

Критерій	1	2	3	4 (центр)
Планування експерименту (1)	Чекаю на інструкцію від учителя	Можу виконати кроки за зразком	Самостійно пропоную послідовність дій	Передбачаю ризики та готую запасний план
Робота з обладнанням (2)	Боюсь торкатися приладів або плутаю їх	Використовую прилади під наглядом	Впевнено працюю з обладнанням (зазначте, з яким саме)	Налаштовую обладнання та допомагаю іншим
Точність вимірювань (3)	Записую цифри приблизно	Допускаю значні помилки в одиницях виміру	Вимірюю точно, згідно з інструкцією	Проводжу кілька замірів для уникнення похибки
Критичне спостереження (4)	Дивлюсь, але не помічаю деталей	Бачу головне, але пропускаю дрібниці	Помічаю деталі та можу їх описати	Бачу закономірності та зв'язки між об'єктами

Таблиця 1. Критерії самооцінювання під час проведення експерименту

Джерело: авторський варіант

Запропоновану вправу доречно виконати на уроках предметів природничого циклу, де провідним видом діяльності є дослідження.

«Лист в майбутнє» доречно застосувати для довгострокової мотивації, де вчитель виступає в ролі листоноші. Необхідно заздалегідь підготувати шаблони та створити в класній кімнаті велику поштову скриньку.

Привіт із минулого!

Кому: (Ім'я учня / учениці)

Коли відкрити: перед наступним дослідженням.

Мій секрет успіху для тебе: «Друзе, коли будеш (діти, напиши тут дію, яку бажаєте не забути виконати наступного разу, наприклад: коли будеш рахувати швидкість пішохода чи літака, тримай в голові цю магічну піраміду: шлях (S) завжди зверху, тому, щоб знайти швидкість, треба шлях ділити на час, а не навпаки).

Твоя суперсила сьогодні: _____ (тут учитель / учень чи однокласник можуть написати одну позитивну рису, яку помітили сьогодні в роботі. Наприклад: спостережливість, точність у вимірюваннях, охайність, напо-

легливість, допитливість, логічне мислення тощо).

З вірою в тебе твій «Я» тиждень тому.

Перед наступною аналогічною роботою вчитель роздає «листи» учням, що дає можливість не просто відновити в пам'яті правило, а пригадати свій емоційний стан і конкретну ситуацію, коли вони помилилися. Тепер це – шанс довести самому собі, що порада з минулого спрацювала.

У контексті визначених критеріїв запропоновані інструменти забезпечують позитивний емоційний стан школярів, стимулюють бажання долучатися до освітнього процесу, відповідають віковим особливостям і забезпечують зворотний зв'язок і рефлексію, а тому мотивуватимуть до навчання.

Висновки. Усе вищевикладене дає підстави стверджувати, що в умовах реалізації ідей Нової української школи формувальне оцінювання є ефективним інструментом не лише для моніторингу результатів навчання, а й для ефективного стимулювання пізнавальної активності школярів.

Мотиваційний потенціал формувального оцінювання реалізується за умови його системного та педагогічно виважено-

го використання з урахуванням вікових і психологічних особливостей учнів, а також ціннісних орієнтирів, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти. Зазначений вид оцінювання створює умови для поєднання зовнішніх і внутрішніх чинників мотивації, розвитку навчальної автономності, відповідальності, здатності учнів до самоаналізу та рефлексії.

На основі аналізу публікацій і нормативних документів розроблено критерії відбору інструментів формуального оцінювання, які передбачають забезпечення пізнавального інтересу та позитивного емоційного стану учнів, відповідність віковим особливостям, поетапність і наступність використання, діагностичну інформативність, розвиток рефлексії й автономності, доцільність застосування цифрових ресурсів, відповідність ціннісним засадам НУШ та налагодження взаємодії між учителем, учнем і батьками.

Відбір і аналіз переліку прийомів показав, що їх цілеспрямоване застосування

в освітньому процесі предметів природничого циклу дає змогу підвищити пізнавальну активність учнів, зробити оцінювання прозорим і зрозумілим, а також сприяє формуванню усвідомленого ставлення до власних результатів навчання. Запропоновані приклади їх практичного використання («Радар суперсили», «Лист у майбутнє» тощо) демонструють можливості інтеграції формуального оцінювання в навчальну діяльність, орієнтовану на дослідження, і підтверджують його потенціал у розвитку довготривалої мотивації.

Отже, формувальне оцінювання за умови дотримання визначених критеріїв може бути ефективним засобом стимулювання навчальної активності учнів, підтримки їхнього пізнавального інтересу та досягнення очікуваних результатів навчання. **Перспективи** досліджень убачаємо в розробленні та апробації окремих груп інструментів формуального оцінювання в змісті навчання предметів природничої освітньої галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бирка М. Ф. Передумови ефективного впровадження формуального оцінювання у базовій середній освіті / М. Ф. Бирка, Г. В. Скрипська, Л. М. Качуровська // Нова українська школа: від теорії до практики : збірник статей II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Чернівці, 26 жовт. 2023 р.). – С. 66–74.
2. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) / О. І. Локшина. – Київ : СПД Богданова А. М., 2009. – 404 с.
3. Маляр Л. В. Особливості мотивації учнів до навчальної діяльності / Л. В. Маляр, З. М. Ваколя // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. – 2021. – Вип. 82. – С. 102–107. – DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.22>.
4. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Лист Міністерства освіти і науки України від 06.08.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/doc/files/news/834/83419/Methodichni-rekomendatsiyi-pilotnym-shkol.pdf>
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 року № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1093729-24#Text>.
6. Погромська Г. С. Обов'язкова державна підсумкова атестація з математики – вимога часу чи зайве навантаження на учнів та вчителів / Погромська Г. С., Махровсь-

ка Н. А., Рогожинська Е. К. // Вересень. – 2021. – № 4 (91). – С. 67–78. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.4.2021.07>.

7. Телецька А. О. Поняття про навчальну мотивацію в психолого-педагогічній літературі / А. О. Телецька // Матер. наук. конф. проф.-викл. складу, наук. прац. і здобув. наукового ступеня за підсумками науково-дослідної роботи за період 2019–2020 рр. (квітень – травень 2021 р.) [Електронний ресурс]. – С. 100–102. – Режим доступу: <https://jrvs.donnu.edu.ua/article/view/7238>.

8. Трет'якова А. О. Мотивація учнів 5–6 класів на уроках математики в процесі формувального оцінювання / А. О. Трет'якова // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки». – 2023. – № 4. – С. 128–133. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-4-128-133>

9. Хутченко І. В. Сучасні цифрові технології для реалізації формувального оцінювання на уроках математики / І. В. Хутченко // Дидактика математики: теорія, досвід, інновації – 2024. – № 2. – С. 82–94. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-2277-2024-2-82-94>.

10. Ямборак Р. С. Запорука успішного навчання хімії через інструментарії формувального оцінювання / Р. С. Ямборак // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – 2025. – № 109. – С. 114–120.

11. Scriven M. The methodology of evaluation. In: R. W. Tyler, R. M. Gagne, & M. Scriven (Eds.). Perspectives of curriculum evaluation. Chicago, IL: Rand McNally. 1967. Vol. 1. P. 39–83.

12. Yaroshenko, O. G., Korshevniuk, T., Vashchenko, L. (2024). Formative assessment as a factor in modernizing the teaching natural science subjects. Continuing Professional Education: Theory and Practice, № 1 (78), pp. 56–73.

FORMATIVE ASSESSMENT AS A TOOL FOR ENHANCING STUDENTS' MOTIVATION TO LEARN

Liskovych Olena,

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Head of the Department of Theory and Methods
of Natural-Mathematical Education and Information Technology
Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute
4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine
olena.liskovych@moippo.mk.ua.*

Kravchenko Anastasiia,

*senior lecturer
Department of Theory and Methods
of Natural-Mathematical Education and Information Technology
Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute
4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine
anastasiia.kravchenko@moippo.mk.ua*

The scientific and methodological article argues for the effectiveness of formative assessment as a tool for enhancing students' motivation to learn in the context of implementing the principles of the New Ukrainian School.

The relevance of the study stems from the gap between the policy-mandated requirement

to apply formative assessment and the limited use of its motivational potential in pedagogical practice.

The study analyzes scholarly approaches distinguishing between intrinsic and extrinsic motivation. It outlines the role of assessment in fostering a supportive psychological climate, developing cognitive interest, promoting learner autonomy, and strengthening students' reflective skills.

Particular attention is given to the functions of assessment. The article demonstrates that, when applied in a pedagogically balanced manner, assessment is capable of integrating external and internal motivational factors, ensuring continuous feedback, timely identification of learning difficulties, and adjustment of educational activities.

Based on the analysis of scientific publications and practical experience, criteria for selecting formative assessment tools are identified. These tools ensure cognitive interest and a positive emotional state of students, correspond to their age and psychological needs. They further promote the development of reflection, autonomy, transparency of assessment, and interaction among teachers, students, and parents. The article provides practical examples of implementing formative assessment tools in natural science education, focusing on self-assessment, awareness of personal progress, and fostering long-term learning motivation.

Prospects for further research are associated with the development, testing, and systematization of formative assessment tools within the field of natural science education.

Keywords: educational process; feedback; formative assessment; learning activity; motivation; reflection; self-assessment; tools.

REFERENCES

1. Byrka, M. F., Skrypska, H. V. & Kachurovska, L. M. (2023). *Peredumovy efektyvnoho vprovadzhennia formuvalnoho otsiniuvannia u bazovii serednii osviti* [Prerequisites for the effective implementation of formative assessment in basic secondary education]. Chernivtsi, 66–74 (ukr).
2. Khutchenko, I. V. (2024). Suchasni tsyfrovi tekhnolohii dlia realizatsii formuvalnoho otsiniuvannia na urokakh matematyky [Modern digital technologies for implementing formative assessment in mathematics lessons], 2, 82–94. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-2277-2024-2-82-94> (ukr).
3. Lokshyna, O. I. (2009). *Zmist shkilnoi osvity v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: teoriia i praktyka (druha polovyna XX – pochatok XXI st.)* [The content of school education in the countries of the European Union: theory and practice (second half of the 20th – beginning of the 21st century)]. Kyiv: SPD Bohdanova A. M., 223–224 (ukr).
4. Maliar, L. V. & Vakolia, Z. M. (2021). Osoblyvosti motyvatsii uchniv do navchalnoi diialnosti [Features of students' motivation for educational activities]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*, 82., 102–107. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.22> (ukr).
5. *Metodychni rekomendatsii shchodo osoblyvosti orhanizatsii osvitnoho protsesu u pershomu (adaptivnomu) tsykli / 5 klasakh zakladiv zahalnoi serednoi osvity za Derzhavnym standartom bazovoi serednoi osvity v umovakh realizatsii kontseptsii «Nova ukrainska shkola»:* lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 06.08.2021. [Methodological recommendations on the features of organizing the educational process in the first (adaptive) cycle / 5 grades of general secondary education institutions according to the State Standard of Basic Secondary Education in the context of implementing the «New Ukrainian School» concept: letter from

the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 06/08/2021]. Retrieved from: <https://osvita.ua/doc/files/news/834/83419/Metodychni-rekomendatsiyi-pilotnym-shkol.pdf> (ukr).

6. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 02/08/2024 № 1093 «On approval of recommendations for assessing learning outcomes». Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1093729-24#Text> (ukr).

7. Pohromska, H. S., Makhrovska, N. A. & Rohozhynska, E. K. (2021). Oboviazkova derzhavna pidsumkova atestatsiia z matematyky – vymoha chasu chy zaive navantazhennia na uchniv ta vchyteliv [Mandatory state final certification in mathematics – a time requirement or an unnecessary burden on students and teachers]. *Veresen*, 4 (91), 67–78. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.4.2021.07> (ukr).

8. Scriven, M. The methodology of evaluation. In: R. W. Tyler, R. M. Gagne, & M. Scriven (Eds.), *Perspectives of curriculum evaluation*. Chicago, IL: Rand McNally. 1967. Vol. 1. P. 39–83 (eng).

9. Teletska, A. O. (2021). *Poniattia pro navchalnu motyvatsiiu v psykholoho-pedahohichnii literaturi* [The concept of learning motivation in psychological and pedagogical literature]. 100–102. Retrieved from: <https://jpv.s.donnu.edu.ua/article/view/7238> (ukr).

10. Tretiakova, A. O. (2023). Motyvatsiia uchniv 5–6 klasiv na urokakh matematyky v protsesi formuvalnoho otsiniuvannia [Motivation of 5th–6th grade students in mathematics lessons during formative assessment]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii: «Pedahohichni nauky»*, 4, 128–133. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-4-128-133> (ukr).

11. Yamborak, R. S. (2025). Zaporuka uspishnoho navchannia khimii cherez instrumentarii formuvalnoho otsiniuvannia [The key to successful chemistry teaching through formative assessment tools]. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichni nauky»*, 109, 14–120 (ukr).

12. Yaroshenko, O. G., Korshevniuk, T. & Vashchenko, L. (2024). Formative assessment as a factor in modernizing the teaching natural science subjects. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 1 (78), 56–73 (eng).

Стаття надійшла до редакції 05.02.2026

Прийнято до друку 25.03.2026